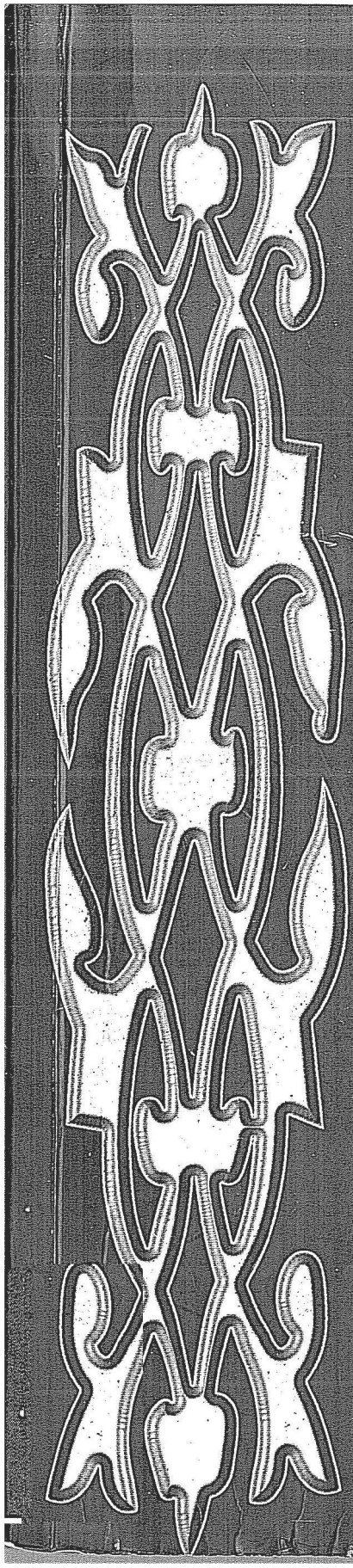

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YETMİŞ BEŞİNCİ YILI

ADANA VALİLİĞİ - ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

III. ULUSLAR ARASI ÇUKUROVA HALK KÜLTÜRÜ BİLGİ ŞÖLENİ (SEMPOZYUMU)

BİLDİRİLER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN 75. YILI
DOLAYISIYLA ADANA VALİLİĞİNCE
YAYIMLANMIŞTIR
ADANA 1999

III. ULUSLARARASI ÇUKUROVA HALK KÜLTÜRÜ BİLGİ ŞÖLENİ

30 Kasım – 2 Aralık 1998
Adana

BİLGİ ŞÖLENİ ONUR KURULU

Oğuz Kağan KÖKSAL
Adana Valisi

Prof. Dr. Can ÖZŞAHİNOĞLU
Ç.Ü. Rektörü

Halil AVCI
Adana Kültür Eğitim ve Sanat Vakfı

BİLGİ ŞÖLENİ DÜZENLEME VE YÜRÜTME KURULU

Dağıstan KILIÇASLAN
Adana Vali Yardımcısı

Prof.Dr. Ünal ZORLUDEMİR
Ç.Ü. Rektör Yardımcısı

Bilgi Şöleni Sekreteri: Doç.Dr. Erman ARTUN
Ç.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Prof.Dr. Mine MENGİ
Ç.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Prof.Dr.Ş.Halûk AKALIN
Ç.Ü.Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Hasan ERZURUMLUOĞLU
Adana İl Kültür Müdürü

ADANA YÖRESİNDEKİ ÜÇ ADAK YERİ: ÇOBAN DEDE, HASAN DEDE VE DURHASAN DEDE YATIRLARI

Kutlu ÖZEN*

Bütün Anadolu'da olduğu gibi Adana yöresinde de Evliya Kültü bütün canlılığı ile devam etmektedir. Biz bu tebliğimizde Çoban Dede, Hasan Dede ve Durhasan Dede yatırları üzerinde duracağız.

Çoban Dede Yatırı

Çoban Dede'nin gerçek ismi bilinmemektedir. Yazılı ve sözlü kaynaklarda bununla ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır. Yöre halkı, Çoban Dede'nin hayattayken çobanlık yaptığını, türbesinin olduğu yerde koyun otlattığını, söylemektedir.

Çoban Dede yatırı, Seyhan ilçesine bağlı Karslı köyünde, Baraj gölü kıyısındaki bir tepe üzerindedir. Türbenin ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. 1981 yılına kadar bakımsız olan türbe, Ayşe Ökmen adlı bir hayırsever kadın tarafından yeniden yaptırılmıştır.[1]

Türbede Çoban Dede'nin mezarı bulunmaktadır. Mezarın/sandukanın üstü Türk bayrağı ve yeşil örtülerle kaplanmıştır.

Eskiden yol olmadığı için zor olan ulaşım, günümüzde Adnan Menderes Bulvarı'nın yapılmasıyla kolaylaşmıştır.

---

* Cumhuriyet Üniversitesi, Türk Dili Okutmanı

[1] Zekiye Çağımlar, Adana Yöresi Yatır-Ziyaret ve Ocaklarla Bunlara Bağlı Anlatılan Efsaneler, Yüksek Lisans Tezi(Çukurova Üniv.), Adana 1994, s.165.

Türbeye bağlı uygulamalar:

Çoban Dede'ye ulaşım kolay olduğundan haftanın her günü ziyaretçi gelmektedir. Ziyaretler daha çok cuma ve pazar günleri yapılmaktadır. Buraya sevap kazanmak isteyenler, dilek dileyenler, sinir ve ruh hastaları gelmektedir. Bunun yanında çocuğu olmayanlar, ev sahibi olmak isteyenler, sınıf geçmek isteyenler de gelmektedirler.

Adakları yerine gelenler, kurban kesmek, mevlüt okutmak, helva yapıp dağıtmak; ziyarete seccade ve halı hediye etmek şeklinde adaklarını yerine getirmektedirler.

Menkıbeler/söylenceler:

1. Menkıbeye göre bunlar Çoban Dede; Ali Dede, Cabbar Dede, Muhittin Dede, Bulut Dede, Zilli Dede, Ateş Dede ve Sultan Kız olmak üzere sekiz kardeştir. Çoban Dede ve kardeşleri aslen Bağdatlı olup 17. Yüzyılın ortalarında Adana'nın Karslı köyüne gelip yerleşmişlerdir. [2]

2. Çoban Dede'nin kardeşi Ali Dede'nin türbesi Adana'nın Alidede semtindedir. Ali Dede ile Çoban Dede arasında şöyle bir olayın geçtiğine inanılmaktadır:

Ali Dede, Adana'da otururmuş. Geçimini de ayakkabıcılık yaparak sağlarmış. Çoban Dede ise dağda yaşar, geçimini çobanlıkla sağlarmış. Her iki kardeş de keramet sahibi kişilermiş.

Bir gün Çoban Dede, koyunları sağdıktan sonra mendilinin içine süt doldurup kardeşinin yanına gelmiş. Çoban Dede, kardeşi Ali Dede'nin yanına geldiğinde, kardeşinin bir kadının ayakkabı için ölçü aldırdığını görmüş. Ali Dede, kadının ölçüsünü alırken, kadının topukları görünmüş. O zaman Çoban Dede'nin kerameti bitmiş. Mendildeki süt, damlamaya başlamış.

Bu durumu gören Ali Dede, kardeşine dönerek:

-Sen git, dağda çobanlığına devam et!...Dağda, koyunların içinde keramet sahibi olmak / erişmek kolaydır; zor olan insanların içinde erişmektir, diye kardeşini uyarmış.[3]

Aynı menkıbe Cabbar Dede için de söylenmektedir.

Ali Dede adında yaşlı bir adam varmış. Bu dede kunduracılık yapar, geçimini sürdürür gidermiş. Kendine ait bir dükkanı varmış. Birgün yanına kardeşi Cabbar Dede gelmiş. Dükkana girmiş; bakmış ki kardeşi yok. Dükkandan çıkmış ve yandaki dükkanlara sormuş:

-Kardeşim Ali'yi gördünüz mü?

Onlar da:

---

[2] Mine Ateş, Cumhuriyet Üniv., MYO öğrencisi(1997-1998).

[3] Zekiye Çağımlar, a.g.t., s.172

-Biraz sonra gelir, demişler.

Bunun üzerine Cabbar Dede, Ali Dede'nin dükkanına gelmiş ve Ali Dede'yi beklemeye başlamış.

Birden aklına mendiliyle getirdiği süt gelmiş; kalkıp onu dükkanda bulunan askıya asmış. Tam o sırada Ali Dede gelmiş, içeriye girmiş. Kardeşinin geldiğini görünce öyle sevinmiş ki hemen onu kucaklamış, öpmüş. Birbirlerine sarılmışlar, hal hatır sormaya başlamışlar.

Kardeşinin mendilde süt getirdiğini gören Ali Dede, kendi mendilini cebinden çıkarmış ve ocakta kor halinde yanan közleri doldurup onun yanına asmış. Tam bu sırada Ali Dede'nin dükkanına kundura almak için bir kadın gelmiş. Kadın kendine göre bir ayakkabı yaptırmak istiyormuş. Ayakkabının ölçüsünü almak için eğilen Ali Dede, kadının açılan çıplak tenine bakmamak için kafasını olduğunca aşağıya eğerken, kardeşi tahtanın üzerinde oturduğundan ister istemez kadının çıplak tenini görmüş. Tam o sırada Cabbar Dede'nin askıya asmış olduğu süt yavaş yavaş damlamaya başlamış. Ali Dede hemen farkına varmış ve kardeşini uyarmış:

-Cabbar...Cabbar!...Kendine gel, demiş.

Cabbar Dede çok utanmış, kızarmış, bozarmış, terlemiş; ne yapacağını şaşırmış. Yerinden kalkmış, Ali Dede'ye sarılmış ve onu öpmüş.

Ali dede, onun bu haline çok şaşırmış:

-Hayırdır Cabbar, ne oldu? demiş.

Cabbar Dede:

-Kardeşim, bana bundan sonra şehir hayatı haramdır, demiş.

Sonra devam etmiş:

-Benim gözlerim ayıpta, günahta iken sen beni uyardın. Doğru yolu gösterdin. Ben şehirde oldukça günaha girmek istemem, ben insanlardan uzakta olmaya alıştım...

Ali Dede'yle vedalaştıktan sonra dükkandan ayrılmış.[4]

3. Çoban Dede, geçimini bir ağanın yanında çobanlık yaparak sürdürmüştür. Yine menkıbeye göre Çoban Dede'nin ağası Hicaz'a gider. Mekke'de iken canı köfte ister. Bu durum Çoban Baba'ya malum olur. Ağa'nın hanımına köfte yapasın söyler. Göz açıp yumuncaya kadar köfteleri Mekke'de hac yapan ağaya ulaştırır. Ağa hacdan dönünce Çoban Dede'nin kerametine inanır.[5]

4. Çoban Dede'nin bazı zor durumlarda olan insanların yardımına koştuğuna inanılır. Genellikle de dileği olan insanların rüyalarında

---

[4] Fatma Uysal, Cumhuriyet Üniv., MYO, Halıcılık Böl. Öğrencisi(1997-1998)

[5] Mine Ateş

gördükleri söylenir. Dileği yerine gelenler, adaklarını yerine getirmemişse Çoban Dede onların rüyalarına girerek adaklarını hatırlatır.

Örnek:Türbeyi yaptıran Ayşe Ökmen 1980'li yıllarda Çoban Dede'yi ziyaret eder. O gece Çoban Dede, Ayşe Ökmen'in rüyasına girer. Ökmen, o tarihlerde kirada oturuyormuş. Çoban Dede'den ev sahibi olmasını ister. Çoban Dede'ye,"Eğer ev sahibi olursam, senin türbeni yaptıracağım" der. Gerçekten de hem zengin olur; hem de kazandığı parayla ev alır. Fakat verdiği sözü unutur. Çoban Dede, Ayşe Ökmen'in rüyasına girerek verdiği sözü hatırlatır. Ökmen de türbeyi yaptırıp bugünkü hale getirir.[6]

5. Adnan Menderes Bulvarı'nın yapımı sırasında yol yapıla yapıla türbenin bulunduğu tepenin altına gelmiş. Mühendisler ve işçiler, yolun devamı için türbenin bulunduğu tepenin yıkım hazırlıklarına başlamışlar. Her ne yapılmışsa tepenin sökülmesi mümkün olmamış. Çoban Dede, görevlilerin rüyasına girip, türbesinin yıkılmasına izin vermemiş.[7]

6. Eskiden(1945) şehir bu kadar ilerlemediği için Çoban Dede türbesi şehrin dışında kalıyormuş. Balık tutmak, avlanmak isteyenler o tarafa gidermiş. Fakat Çoban Dede, türbesinin yakınındaki ağaçlara konmuş kuşların vurulmasına izin vermezmiş.[8]

Çoban Dede'nin türbesi 1970'li yıllarda onarım görmüştür.

Hasan Dede Yatırı

Hasan Dede yatırı, Kadirli ilçesinin İlbistanlı köyündedir.[9] Kadirli'nin 7 km kuzeyinde ve Savrun vadisinin batı yakasındadır. Zaten bu mıntıka "Hasan Dede" olarak bilinir. Hasan Dede köprüsünün ve Savrun çayının yamacındaki düzlük arazide yer alır.

Türbesi kubbeli eski Türk çadırlarını andırır. Türbe üzerinde sonradan yazılmış bir kitabe vardır. Kitabeye göre Hasan Dede 1365-1440 yılları arasında yaşamıştır. Türbe 1960 yılında Hüseyin Pınarbaşı adlı bir şahıs tarafından tamir edilmiştir.

Hasan Dede türbesinin güney yönünde bir pencere vardır. Pencere içten dışa doğru daralmakta ve içe meyillidir. Türbenin penceresinde herhangi bir kasa, çerçeve ve koruyucu demir gibi elamanlar yoktur.

Türbenin içindeki mezar doğu-batı doğrultusundadır. Mezarın üzerine tahtadan yapılmış sanduka yerleştirilmiştir. Mezar yaklaşık 2.50 m

---

[6] Zekiye Çağımlar, a.g.t.,166-167.

[7] Mine Ateş

[8] Zekiye Çağımlar, a.g.t.,171

[9] Refiye Okuşluk, Hasan Dede türbesinin yerini Kadirli ilçesinin Harkaçtığı köyünde göstermektedir. Bkz. Refiye Okuşluk, Adana Efsaneleri Araştırması Derleme-İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniv., 1994, s.150

boyundadır. Baş ve ayak uçlarında hece taşları vardır. Hece taşlarının baş kısmına yuvarlak birer emanet taş konmuştur. Hasan Dede'nin cesedi rivayete göre tahtadan yapılan sandukanın altındadır. Sandukanın ve hece taşlarının üzerine yeşil bir örtü örtülmüştür. Ayrıca türbe içinde yemek pişirmekte kullanılan eşyalar bulunmaktadır.[10]

Hasan Dede'nin Tarihi Kişiliği

Hasan Dede, tarihi kişiliği hakkından bilgi sahibi olduğumuz yatırlardan birisidir. Bu konudaki en geniş araştırma Dr.Tahir Kutsi Makal tarafından yapılmıştır. Makal, "Aşık Hasan Dede" adlı eserinde şu bilgiyi verir:

"Aşık Hasan ve Karpuzubüyük Hasan Dede adlarıyla da tanınan Gazi Aşık Hasan Dede, Türk Halk Edebiyatı'nın önde gelen isimlerinden biridir. Bektaşilerin en çok sevdiği ozanların başında yer alır.

Hasan Dede, XV11. Yüzyılda yaşamıştır. Karaman'da medrese tahsilini tamamlamış, orduya katılarak Rumeli'nde bir çok savaşta bulunmuştur. Sazı ve sözü ile, dinsel telkinleri ile ordu mensuplarına moral vermiştir. Tameşvar'ın terki(1683), Budin'in düşmesi(1686), Belgrad'ın kaybı(1688) gibi İkinci Viyana bozgunundan sonraki olaylar üzerine deyişleri, ağıtları vardır.

1695'te Padişah İkinci Mustafa, ozanın eserlerini beğenmiş, kendisi de şair olan Padişah, Hasan Dede'yi bol maaşla emekli etmiştir. İstanbul'da kalması istenmişse de Anadolu'yu tercih ederek bugün, kendi adını alan Hasandede köyüne yerleşmiştir. Hasandede, Kırıkkale'ye 10 km uzaklıktadır." [11]

Dr.Esma Şimşek, Hasan Dede'nin 17. Yüzyılda Çukurova'da yaşadığını, daha sonra Kırıkkale'ye gittiğini, Gazi Aşık Hasan Dede olarak ünlendiğini ve Hasan Dede köyünde vefat ettiğini; Kadirli'deki türbenin Hasan Dede'ye ait bir makam olduğunu ileri sürmektedir:

"....Bu problemlerin yaşandığı bir başka aşığımız da Tameşvarlı Gazi Aşık Hasan'dır. Bazı araştırıcılar onun, Romanya sınırları içerisinde bulunan Tameşvar şehrinden olduğunu söylerken(Köprülü), bazıları da bu kişinin Kırıkkaleli Alevi-Bektaşi şairi Hasan Dede ile aynı kişi olduğunu iddia etmişlerdir. Tahir Kutsi Makal, "Aşık Hasan Dede" isimli eserinde Hasan Dede'nin Türkmen boylarından Beydili aşiretine mensup olduğu belirtildikten sonra, onun Kırıkkale'de yaşadığı ve Osmanlı ordusuna katılarak savaşlara gittiği, şiirleriyle askerlerin moralini yükselttiği, belirtilmektedir.

---

[10] İsmail Ekiz, Cumhuriyet Üniv., Eğitim Fak., 1.Sınıf(1997-1998)

[11] Dr.Tahir Kutsi, Aşık Hasan Dede, Toker Yay., İstanbul 1995, s.7

Yani bu eserde, şu anda Kırıkkale'de(Hasan Dede Kasabası'nda) tübesi bulunan Hasan Dede ile savaşlara katılıp, askerlerin moralini yüksek tutmak için saz çalıp, şiir söyleyen Tameşvarlı Gazi Âşık Hasan, aynı kişi olarak kabul edilmiştir. Makal'ın sözünü ettiği Hasan Dede ile, Tameşvarlı Gazi Aşık Hasan'ın aynı kişiler olmadığı kanaatindeyiz.(...) Kanaatimizce, "Hasan Dede" ve "Kul Hasan" mahlaslı şiirlerle; "Hasan", "Aşık Hasan" ve "Garip Hasan" gibi mahlasların kullanıldığı şiirleri birbirinden ayırmak gerekir.[12]

(...) Netice olarak; Hoca Ahmet Yesevi'nin yolunda yürüyen Hasan Dede, Kırıkkale'nin Hasandede kasabasına yerleşmiş; fakat buradan başka yerlere de gitmiş, bir derviş gibi birçok yerleri gezmiştir. O, Çukurova'da ne kadar kalmıştır, bilemeyiz ;ama Kadirli'nin Elbistanlı(İlbistanlı) köyünde adına türbenin yapılması, hakkında menkabelerin anlatılması, onun orada bir süre kaldığının ve çok sevildiğinin bir işaretidir."[13]

Aşık Budala(18.yüzyıl ortaları):

Kendisi de büyük bir şair olan Hasan Dede, Çukurova yöresindeki ozanlara da tesir etmiştir. Bunlardan birisi "Kul Budala, Budala" mahlasıyla şiirler yazan Aşık Budala'dır.

Asıl adı Hüseyin Şah olan Budala, Beğdilli oymağına mensup bir Türkmendir. 18. Yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan Aşık Budala, bu yörenin, Torosların güçlü bir şairidir. O da Dadaloğlu gibi iskana tabi tutulmuş ve mensubu olduğu Beğdilli oymağı ile Rakka'ya sürgün edilmiştir.

Aşık Budala, Hasan Dede ile gönül yakınlığı içindedir. Hasan Dede menkıbeleri etrafında yazılan şiirlerin üçü "Budala" mahlasını taşımaktadır. Bütün bunlar, Hasan Dede'nin Çukurova yöresindeki saygınlığını göstermektedir.[14]

Menkıbeler:

1.Balım Sultan'ın postnişinliği zamanında Dergah'daki Akpınar'dan Kızılelma akıyor. Hasan Dede o civarda sekiz-on kişi ile oturup konuşurken, Balım Sultan'a misafir oluyorlar. Balım Sultan, Hasan Dede'ye işaret ederek:

-Ceyhan kazası senin nasibindir; git, nasibin ordadır!..., diyor.

---

[12] Dr.Esma Şimşek, Âşık Hasan Dede Üzerine Yeni Tespitler, 50.Kültür ve Sanat Yılında Dr.Mehmet Önder'e Armağan(Hz.Mehmet Yardımcı), Kültür Bak., Ankara 1996, s.256-257.

[13] Dr.Esma Şimşek, a.g.m., s.261

[14] Kutlu Özen, Aşık Budala, Adana Valiliği-Çukurova Üniversitesi Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu(20-24 Kasım 1991), Bildiriler II, Adana-1993, s.205-216

Orada Türkmenden dört aşiret kendisine tabi oluyorlar:Beğdilli, Gündeşli, İlbeğli, Kuyumcu. Bu aşiretlerden bir kısmı Adana tarafına yerleşiyorlar.[15]

2.Zamanın birinde, köyden on-onbeş kişi toplanarak, büyük bir değirmen taşını götürmeye çalışırlar; fakat taşı yerinden bile oynatamazlar. Bunlar, taşı götürmek için çareler ararken bugünkü türbenin bulunduğu yerde bir ses duyarlar:

-Taşı bırakın!...

Köylüler taşı bırakırlar. Bu adam, taşın önüne geçip yürümeye başlayınca, taş da arkasından yuvarlanıp gider. Bu olay, değirmene varıncaya kadar devam eder, sonra adam kaybolur.

Köylüler, bu adamın kim olduğunu birbirlerine sorarlar ve Hasan Dede olduğunu öğrenince de taşı götürmeye başladığı yere bir türbe yaparlar.[16]

3. Menkıbeye göre Hasan Dede, Yağmur Dede'nin oğludur. Onun Bulut Dede ve Yıldız Dede adlarında iki de kardeşi vardır. Bunlar diyar diyar gezer, insanlara İslamiyet'i anlatır; hastalara, dertlilere dua ederek şifa dağıtırlarmış. Günün birinde , Hasan Dede, babası ile kardeşlerini huzuruna çıkararak:

-Hepimiz aynı yerleri gezmeyelim. Ayrı ayrı yerlere gidelim ki. Daha çok insana faydamız olsun, der.

Hasan Dede'nin sözü kabul edilir ve herkes farklı bir istikamete gider. Hasan Dede de Kadirli'ye yakın bir köye gelir, burada hasta insanların dertlerine derman olmaya çalışır.

Günlerden bir gün Hasan Dede, dere kenarındaki bir taşı yanına çağırır. Taş yuvarlanarak onun yanına gider. Oradan geçen bir köylü, bu hadiseye şahit olur ve Hasan Dede'nin büyücü olduğunu zanneder. Gördüklerini başkalarına da anlatır. Köylüler toplanıp Hasan Dede'nin evine varırlar ve onun çağırdığı taşları alıp götürürler. Hasan Dede'yi de bir dağ evine hapsederler. Daha sonra getirdikleri taşlara kendileri de seslenirler; fakat taşlar hareket etmez. Bu sefer, "Git!..." derler taşlara. Taşların hepsi yuvarlanarak Hasan Dede'nin evine gider. Hasan Dede, hapsedildiği evde, kapıya:

-Açıl kapı açıl, efendine yol aç!...

deyince kapı kendiliğinden açılır. Taşları takip eden köylüler, Hasan Dede'nin dışarı çıktığını görünce, tekrar taşlamaya başlarlar. Ancak, atılan

---

[15] Naci Kum Atabeyli, XVII. Asır Halk Şairlerinden Budala Hakkında Notlar, Ülkü, Cilt:X, Sayı:58, İlkkanun 1937, s.321-325

[16] Dr.Esma Şimşek, a.g.m., s.258

her taş, Hasan Dede'ye yaklaşınca bir gül şeklini alır. Bunun üzerine köylüler, Hasan Dede'nin ermiş bir insan olduğunu anlayarak elini öpüp, ondan af dilerler. Öldükten sonra da evini türbe yaparlar.[17]

4. Dede türbesinin olduğu civara, bir değirmen taşı getirmek gerekir. Yirmi-otuz kişi bir araya gelip taşı götürmeye çalışıyorlar; fakat taşı yerinden oynatamıyorlar. Orada bulunan ve çobanlık yapan Hasan Dede:

-Siz bırakın, ben bu taşı istediğiniz yere götüreyim, der.

Onlar da:

-Biz taşı yerinden bile oynatamıyoruz, sen bunu tek başına nasıl götüreceksin, diyerek Hasan Dede ile alay edip ona gülerler.

Hasan Dede, o kadar kişinin yerinden oynatamadığı bu taşa:

-Gel taşım gel!...

diyerek onu, değirmenin bulunduğu yere getirir. Orada taşa:-Dur!..., der.

Taş durur.

Başka bir söylentiye göre Hasan Dede, önde gider, taş da onu takip eder. Bu durum köylüler tarafından fark edilince Hasan Dede o anda kaybolur. Taşın olduğu yerde Hasan Dede'nin hırkası bulunur. Oraya köylüler tarafından ermiş bir kişi olduğuna inanılarak türbe yapılır.

Başka bir rivayete göre değirmen taşı getirmek için köylüler bir çift öküzle kağnıya taşı yükleyip getirmek isterler; ancak öküzler taşı götüremezler. Hasan Dede ise, kimsenin işine karışmayan, Allah dostu(ermiş kişi) olarak bilinen bir şahsiyettir. Bun gören Hasan Dede, kimsenin olmadığı bir vakitte taşın yanına giderek:

-Ya mübarek, kalk da peşime düş bakayım!..., der.

Hasan Dede önde, değirmen taşı arkada, taşı istenilen yere götürür. Bunu köylülerden biri fark edince Hasan Dede, o anda kaybolur. Orada Hasan Dede'nin hırkasını bulurlar ve ermiş bir kişi olduğu kanaatine varırlar. Bunun üzerine oraya türbesini yaparlar.[18]

5.Ümmügülsüm adında çok zengin bir kadın varmış. Bu kadın bir su değirmeni yaptırmış. Değirmenin sadece taşı yokmuş. Uzak bir yerden gayet büyük bir taş kestirmiş. Her yolu denemelerine rağmen taşı yerinden bile oynatamamışlar.

O çevrede dört kardeş yaşarmış. Bu kardeşlerin en küçüğünün adı "Hasan Dede" imiş. Hasan Dede bir gece taşın yanına gitmiş ve taşa:

-Arkamdan gel, demiş.

Bu olayı sadece ağabeyi olan "Cabbar Dede" görmüş. Hasan Dede taşı değirmene götürüp yerine yerleştirmiş.

---

[17] Dr.Esma Şimşek, a.g.m., s.258-259

[18] İsmail Ekiz

Ertesi gün Ümmügülsüm Kadın tellal çağırtmış. "Taşı kim getirdi ise ödüllendireceğini" söylemiş. Cabbar Dede olanları anlatınca Hasan Dede'yi bulmuşlar. Hasan Dede ise:

-Artık bu dünyada yerim kalmadı. Hırkamı nerde bulursanız, türbemi oraya yapın, diyerek kaybolmuş.

Hırkasını buldukları yere Ümmügülsüm Kadın, Hasan Dede'nin türbesini yaptırmış.[19]

Uygulamalar:

1.Bugün, çevreden akın eden ziyaretçiler, Hasan Dede'nin türbesinde kurban kesip, ağaçlara bez bağlayarak dua ederler. Ayrıca, türbenin etrafında yedi kere dolanıp Besmele çekmek de gelenler için şarttır.(Şimşek)

2.. Hasan Dede türbesi çeşitli nedenlerle ziyaret edilir. Hastalar, çocuğu olmayanlar, bahtı açılmayanlar, felçliler Hasan Dede türbesini ziyaret ederler. Türbeye gelenler yiyecek ve giyecek getirip türbeye bırakırlar. İhtiyacı olanlar gidip onları alırlar.(Ekiz)

3. Uzun süre çevreye yağmur yağmadığı zaman halk toplanarak yağmur duası için türbeye gelirler.(Ekiz)

4. Ayrıca içten dışa doğru daralan ve içe meyilli olan pencerenin içinden dışına doğru daralan ve içe meyilli olan pencerenin içinden dışarı doğru insanların geçerek günahlarının tamamen silindiğine inanırlar. Geçemeyenlerin ise günahlarının çok olduğu söylenir. Hasta ve sakat çocukları bu pencereden geçirerek onlara şifa dağıttığına inanılır.(Ekiz)

5. Türbenin çevresinde bulunan çalılara iplik, çaput, bez ve kumaş parçası bağlanır. Ağaçların dış gövdesine ince iplik dolandırılır. Kadirli halkı bu geleneği devam ettirmektedir.(Ekiz)

6. Türbe, tatil günlerinde piknik yeri gibidir. Bayramlarda sıkça ziyaret edilmektedir.(Ekiz)[20]

Durhasan Dede Yatırı

Durhasan Dede'nin türbesi Ceyhan ilçesine bağlı Zeytinbeli beldesinin Durhasan köyündedir. Türbe, 1287(1870) yılında yapılmıştır.[21]

Durhasan Dede ziyaretinin etrafı, kare biçiminde taş duvarla çevrilidir. Avludan içeri girildiğinde görkemli türbe tam karşıdadır. Türbe, yuvarlak kubbelidir. Durhasan Dede'nin sandukası kubbenin tam altındadır.

---

[19] Refiye Okuşluk A.g.t, s.

[20] İsmail Ekiz

[21] Münire Aydın, Cumhuriyet Üniversitesi, Biyoloji Böl, l.sınıf(1997-1998)

Sanduka oldukça büyüktür. Sandukanın etrafı demir parmaklıklarla çevrilidir. Sandukanın üzeri yeşil örtü ve Türk bayrağı ile örtülüdür.

Durhasan Dede'nin sandukasının ayak ucunda cöherlik adı verilen bir çukur vardır. Hastalıklarına şifa arayanlar ellerini sokarak buradan bir miktar toprak alırlar.[22]

Türbeye bağlı pratikler:

Durhasan Dede'nin türbesi haftanın her günü ziyaretçi akınına uğramaktadır. Bu ziyaretçilerin yoğun olarak geldikleri gün ise cuma ve pazar günleridir.

Durhasan Dede'ye çocuğu olmayanlar, baht açtırmak isteyenler, hasta olanlarla her türlü sıkıntısı olan insanlar çare bulmak için gelmektedirler.

Dileği gerçekleşenler maddi kudretleri nisbetinde türbeye halı, kilim, seccade, etek, başörtüsü getirmekte; kurban kesip mevlit okutmakta ve mum yakmaktadırlar.

Durhasan Dede'ye bağlı menkıbeler/inanışlar:

1. Menkıbeye göre Durhasan Dede ve Kardeşleri Kazan Dede ile Cabbar Dedeler Horasan'dan gelmişlerdir.[23]

2. Durhasan Dede'nin, Ceyhan ilçesine bağlı Doruk kasabasındaki Narlı Dede ile kardeş olduğu söylenmektedir. Yaygın inanışa göre iki kardeş geceleri avluda buluşur, gün ağarıncaya kadar sohbet ederlermiş.[24]

3.İnanışa göre Durhasan Dede, Türk halkını hem barışta, hem savaşta korumaktadır. Savaş günlerinde Türk askerlerine yardım eder. Kaynak kişiler Durhasan Dede'nin Kurtuluş Savaşı'nda kendilerine yardım ettiğini söylemektedirler. Aynı şekilde Kıbrıs Barış Harekatı sırasında Durhasan Dede, Mehmetcikle beraber savaşa katılır. Savaşın başladığı günlerde türbeden yeşil bir ışık göğe yükselir; bittiği günlerde aynı ışık türbeye tekrar inermiş. Bu da Durhasan Dede'nin savaşa katıldığını gösterirmiş.[25]

4. Durhasan Dede'nin yaşadığı yıllarda Çukurova'da büyük bir kuraklık olur. Adana halkı, Durhasan Dede'ye yağmur duası için ricada bulunurlar. Dede, dua eder ve kısa bir müddet sonra da yağmur yağmaya

---

[22] Zekiye Çağımlar, a.g.t.,s.270
[23] Münire Aydın
[24] Zekiye Çağımlar, a.g.t., s.271
[25] Zekiye Çağımlar, 272

başlar. Durhasan Dede'nin bu kerametinden sonra Adana halkı, Dede'ye daha çok bağlanır.[26]

5. Her fani gibi Durhasan Dede'de vefat eder. Tabutunu mezarlığa doğru götürürken, Kabaağaç tepesinde tabuttan bir ses yükselir: "Durun !..." . Tabutu omuzlarından indirirler ve Dede'yi oracığa defnederler. Bu olaydan sonra Hasan Dede'nin adı Durhasan Dede olur.[27]

Not: Hasan Dede adında bir derviş varmış. Hasan Dede yaşarmış ve ölmüş. Cenazesini yıkamışlar. Tabut önde, halk arkada mezarlığa doğru ilerlerken Hasan Dede tabuttan çıkarak yürümeye başlamış. Halk ardından:

"Dur Hasan Dede, dur Hasan Dede" diye bağırmış insanlar yetiştiğinde Hasan Dede tekrar ölmüş. Köyün adı bu olaydan sonra Dur Hasan Dede olarak kalmış[28]

---

[26] Münire Aydın

[27] Münire Aydın

[28] Refiye Okuşluk, Adana Efsaneleri Araştırması s.196, Çukurova Üniversitesi Sos. Bil. Enst. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi